

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvakomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuajojen yhtenäistämällä voisi olla?

Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat KT on ollut sosiaaliturvakomitean ja sen alaisten jaostojen valmistelutyössä mukana ja kannattaa välimietinnön ehdotuksia. Hakuajojen ja käsitteiden yhdenmukaistaminen yksinkertaistaisi sosiaaliturvajärjestelmää, palveluiden ja etuuksien kokonaisuuden hahmottamista ja ennustettavuutta yksikön kannalta. Kuitenkin etuuksilla voi olla perustellusti erilaisia myöntämisen ehtoja eri elämäntilanteissa. Hakuajojen yhtenäistämällä voi olla vaikutuksia uudistamisen kokonaiskustannuksiin ja yksilöiden ansioturvaan. Tämän selvittäminen vaatii huolellista kolmikantaista valmistelua. Myös perusturvaetuuksien yhdenmukaistaminen ja yhdistäminen, komitean edottamalla tavalla, edellyttää hakuajojen yhtenäistämisen selvittämistä.

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämällä voisi olla?

-

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

Tulorekisteriä on hyödynnettävä täysimääräisesti. Monialaisissa palveluissa tietoturvallista asiakastietojen liikkumista on edistettävä eri viranomaisten ja toimijoiden välillä.

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

-

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7)3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

-

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

-

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja velvoitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

KT pitää tärkeänä, että sosiaaliturvajärjestelmää kehitetään etuuksien ja palveluiden kokonaisuutena. Osana sosiaaliturvan kehittämistä on arvioitava myös etuuksien kannustimia, vastikkeellisuutta sekä sitä, miten etuuden saajaa integroidaan työmarkkinoille tai vahvistetaan muuten yksilön vahvempaa sosiaalista integroitumista yhteiskuntaan. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvissä etuuksissa on tärkeää, että asiakas osallistuu palvelutarpeen arviointiin ja interventioihin kuten esim. ammatilliseen kuntoukseen.

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)

4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

-

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)
5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

-

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

-

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

-

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15)
6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

-

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

-

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16)7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämisessä? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

-

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämisessä?

-

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

-

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessaA) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämisessä?

KT pitää tärkeänä, että etuus- ja palvelukokonaisuuden kehittämistoimia arvioidaan realistiselta pohjalta, huomioiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöpuolesta kärsivien hyvinvointialueiden mahdollisuus tarjota palveluita.

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27)10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

KT korostaa, että vero- ja etuusjärjestelmän vaikutuksia työn vastaanottamisen taloudellisiin kannustimiin on arvioitava. Kannustin- ja työttömyysloukkuja on purettava ja työttömyysturva on porrastettava siten, että se kannustaa työn vastaanottamiseen. Sosiaaliturvan uudistamisessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota kehittämistoimien kustannuksiin ja niiden vaikutuksiin julkisen talouden kestävyys- ja työllisyyden edistämiseen.

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30)11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämisessä?

-

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

Kunta- ja hyvinvointialueuudistajat KT kannattaa sosiaaliturvakomitean välimietinnön ehdotusta, että seuraavalla hallituskaudella selvitettäisiin syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä. KT pitää keskeisenä, että sosiaaliturvaa kehitetään nykyjärjestelmän pohjalta, säilyttäen etuuksien periaatteet syyperustaisuudesta ja tarveharkinnasta. Lisäksi KT pitää välttämättömänä, että myös jatkossa uudistusta ja erityisesti ansioturvan kehittämistä valmistellaan kolmikantaisesti, kun työnantajat ja työntekijät rahoittavat ansiosidonnaista sosiaaliturvaa vakuutusmaksuilla

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittääA) etuuksien ehtojen osalta?B) toimeenpanon osalta?

-

13. Ehdotusten priorisointi13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

-

14. Julkisen talouden kestävyys14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

Kyllä, säilyttämällä syyperustaisuus ja tarveharkinta voidaan hillitä kustannuksia. Myös palveluiden osallistumisen velvoittavuus (palveluiden sisällön kehittäminen, palvelujen oikea-aikaisuus) Sosiaaliturvan uudistamisessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota kehittämistoimien kustannuksiin sekä niiden vaikutuksiin julkisen talouden kestävyteen ja työllisyyden edistämiseen.

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä alaluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

KT toivoo, että uusi hallitus valitsee ja käynnistää komitean ehdotusten pohjalta kolmikantaisia lainvalmistelu- selvitys- ja kehittämishankkeita, jotta konkreettisesti uudistamistyössä päästään eteenpäin. Toteutettaviksi valittaville toimenpiteille on arvioitava ja varattava myös riittävät taloudelliset ja muut valmisteluun tarvittavat resurssit. Sosiaaliturvajärjestelmän uudistamisen vaikutuksia on arvioitava ensisijaisesti suhteessa julkisen talouden kestävyteen ja työllisyyden edistämiseen.

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT on pysyvästi asiantuntijajäsenenä antanut sosiaaliturvakomitean välimietinnöstä lausuntonsa osana komitean työskentelyä. KT:n lausunto on komitean välimietinnön liitteenä.

Kukka Anna
Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT